



## Serviceboende med heldygnsomsorg i det mellersta området i Österbottens välfärdsområde 2025–2026

### Välfärdsområdesstyrelse 16.09.2024 § 187

4703/00.01.02.01/2024

Beredare Vähäkangas Pia  
Pellfolk Tony  
Koskela Marketta  
Björkqvist Monika  
Tilläggsuppgifter: telefonnummer: 06 218 1111 (växel), fornamn.efternamn@ovph.fi

#### *Bakgrund*

Med serviceboende med heldygnsomsorg (Socialvårdslagen 21 c §) avses boende i ett vårdhem, ett servicehem eller en liknande boendeenhet där personen förfogar över en bostad och där hen av boendeenhetens personal utan dröjsmål och oberoende av tid på dygnet får vård och omsorg också för sitt akuta behov. Målgruppen är personer som dagligen, oberoende av tid på dygnet, behöver fortlöpande vård och omsorg eller krävande yrkesinriktad vård som det inte är möjligt eller förenligt med klientens intresse att ordna som hemvård, närståendevård, familjevård eller på något annat sätt. Serviceboende med heldygnsomsorg ordnas långvarigt eller kortvarigt. Det kan vara tillfälligt eller regelbundet återkommande. I Österbottens välfärdsområde finns det för tillfället (1.8.2024) 1 855 platser för serviceboende med heldygnsomsorg. Dessa platser är till för långvarigt boende. Nyttjandegraden på enheterna varierar mellan 89,7 % och 102,5 %. Kortvarigt serviceboende med heldygnsomsorg (= intervallvård) tillhandahålls i området vid sju enheter. För detta ändamål har man reserverat sammanlagt 106 platser.

Österbottens välfärdsområde har som ett mål att 93 % av dem som fyllt 75 år ska bo hemma år 2025. Även om befolkningen i Österbotten är friskare i jämförelse med den nationella nivån använder de äldre mer tjänster än den motsvarande åldersgruppen på riksnivå, samtidigt som färre personer som fyllt 75 år bor hemma (2023: Österbotten 91,8 % jämfört med hela Finland 93 %). För att allt fler äldre ska kunna bo hemma har välfärdsområdet ökat antalet förebyggande tjänster och tjänster som främjar hemmaboende, såsom hemrehabilitering, hemsjukhusverksamhet och jourens mobila sjuksköttjänster. Den grupp av klienter som använder sig av intervallvård har utvidgats. Samtidigt framskrider också de planer som anknyter till gemenskapsboende.

Serviceproduktionen för äldre personer kan också granskas genom hur täckande den är. Sotkanet.fi beskriver täckningen av serviceboende med heldygnsomsorg genom att beräkna andelen och antalet 75 år fyllda personer vid en bestämd tidpunkt (31.12. 2023). Enligt denna beräkningsformel uppgår täckningen av serviceboende med heldygnsomsorg i Österbottens välfärdsområde till 7,5 % (1 601 personer). Det nationella jämförelsetalet är 6,4 %. I dialoger välfärdsområden emellan beräknas täckningen av serviceboende med heldygnsomsorg utgående från platsantal, vilket leder till att täckningstalet blir högre, eftersom man utgår från att nyttjandegraden är 100 %. Även i den här jämförelsen är täckningstalet 8,7 % (1 855 platser) i Österbottens välfärdsområde bland de högsta bland välfärdsområdena (det nationella genomsnittet är 6 %). Välfärdsområdena har i regel ställt upp ett mål för täckningen där platsantalet på serviceboenden med heldygnsomsorg motsvarar 5,8–6 %.

Den strukturförändring och minskning av platsantalet som bör genomföras inom boendeservicen för att platsantalet ska motsvara den nationella nivån är de viktigaste åtgärderna som måste vidtas för att servicen och verksamheten i Österbottens välfärdsområde ska kunna avpassas i enlighet med linjedragningarna i framtids- och anpassningsprogrammet. De årliga nettokostnaderna för en egen serviceboendeenhet med 20 platser för heldygnsomsorg ligger mellan 1,3–1,8 miljoner (enligt budgeten för år 2024). De samarbetsförhandlingar som pågår som bäst avslutas den 13 september.



### Förslag

I och med att befolkningen i Österbottens välfärdsområde är friskare föreslår man att välfärdsområdet ska ställa upp ett mål för boendetäckningen som ligger minst på samma nivå som det nationella genomsnittet. Minskningen av platsantalet berör både den egna och den privata serviceproduktionen. Den förändringsprocess som syftar till att minska antalet platser inom serviceboenden med heldygnsomsorg genomförs stegvis.

**Förändringen som utgör en del av framtids- och anpassningsprogrammet 2025–2026 inleds 1.1.2025.** I och med att förändringsprocessen framskrider långsamt föreslår man att antalet platser ska minskas stegvis så att man innan utgången av år 2026 uppnår en täckningsgrad på cirka 7 %. **Ifrågavarande täckningsgrad på 7 % är i linje med det mål som fullmäktige godkände (11.3.2024 § 8) gällande antalet personer som bor hemma** (93 % av dem som fyllt 75 år bor hemma år 2025).

Platsminskningen genomförs klientorienterat. Minskningen av platsantalet genomförs så att personer som beviljats plats inte blir utan en serviceboendeplats. Genomförandet av förändringen framskrider långsamt, eftersom den genomsnittliga vårdtiden för dem som bor på serviceboenden med heldygnsomsorg är över två år. Förändringen kommer dessutom att framskrida i olika takt på olika enheter.

| Köer till serviceboende med heldygnsomsorg 2023–2024: |               |      |              |   |         |              |
|---|---------------|------|--------------|---|---------|--------------|
|   | Personer i kö |      |              | Väntetid i månader, variationsintervall |         |              |
|   | Januari–juni  |      | Juli–augusti | Januari–juni                            |         | Juli–augusti |
| Områden   | 2023          | 2024 | 2024         | 2023                                    | 2024    | 2024         |
| Norra området   | 35            | 21   | 24           | 1,4–3,3                                 | 0,6–1,7 | 0–2,1        |
| Mellersta området                                     | 97            | 81   | 66           | 1,7–2,5                                 | 0,9–2,5 | 0,2–2,4      |
| Södra området   | 34            | 51   | 28           | 0–3,3                                   | 0,4–6,3 | 0–6,1        |

### Åtgärder och serviceboende med heldygnsomsorg i mellersta området i Österbottens välfärdsområde

Förändringsförslaget för perioden 2025–2026 är en minskning med cirka 52 egna serviceboendeplatser med heldygnsomsorg. Resterande minskning av serviceboendeplatser förverkligas genom att minska på köptjänster gällande serviceboendeplatser. Cirka 41 procent av serviceboende med heldygnsomsorg köps i det mellersta området. Köptjänsterna är i huvudsak koncentrerade till Vasaregionen. I Laihela finns det endast köpta platser (74 stycken).



| Serviceboende med heldygnsomsorg för äldre 2025–2026 – föreslagna åtgärder |   |   |
|--|---|---|
| Områden  | Det nuvarande antalet platser 1.8.2024 (egna och köpta)                       | Minskningen av antalet platser 2025–2026  |
| <b>Mellersta området:</b><br><i>Vörå<br/>Korsholm<br/>Vasa<br/>Laihela</i> | Det finns 963 boendeplatser (565 egna och 398 köpta).<br>Täckningen är 8,7 %. | Minskingsbehovet uppgår till 145 platser om täckningen ska vara 6 % till år 2030.<br>2025–2026: minskning med 115 platser (52 egna och 63 köpta platser)<br>2027: minskningsbehov på 30 köpta platser |
| <b>Hela Österbotten</b>  | 1 855 platser, täckningen är 8,5 %  | 2025–2026: minskning med 235 platser, varvid täckningen blir cirka 7 % år 2026<br>2027: minskningsbehov på 81 platser   |

### Konsekvensbedömning – allmän nivå

Nettokostnaderna (budgeten 2024) för välfärdsområdets serviceboende med heldygnsomsorg (20 platser) är på årsnivå i genomsnitt cirka 1,46 miljoner. Kostnaderna påverkas av bland annat personaldimensioneringen, enhetens storlek, nyttjandegraden, logistiken, hyreskostnaderna och enhetens placering i anslutning till en större servicehelhet. Personaltillgången inverkar även på hur optimalt platserna kan användas.

På basis av RAI-data (1.8.2024) kan man konstatera att klienternas vårdtyngd i serviceboende med heldygnsomsorg fortfarande är en aning lättare när den jämförs med det nationella genomsnittet – i synnerhet i det mellersta och södra området. I det norra området motsvarar vårdtyngden den nationella nivån. Den lättare vårdtyngden leder förmodligen till att omsättningen bland klienterna på serviceboende är långsammare.

En minskning av antalet platser på serviceboenden med heldygnsomsorg förutsätter att servicekedjorna och serviceprocesserna för äldre fortsättningsvis effektivteras. Tillgången till hemvård och verkningfullheten av den har betydelse för främjandet av hemmaboende.

#### *Risker*

De risker som hänför sig till serviceboende med heldygnsomsorg kan betraktas från klientens, klient- och patientsäkerhetens, servicehandledningens, serviceproduktionens och fastighetens perspektiv. De diskussioner som förs om minskningen av antalet platser kan öka de äldres känsla av otrygghet. En omedelbar risk som hänför sig till minskningen av antalet platser är att antalet personer som väntar på boendeservice kan öka. Även om antalet platser minskats under åren 2023–2024 verkar det som om antalet personer som väntar på en plats minskat. Välfärdsområdet har under de senaste åren satsat på att öka de förebyggande tjänsterna som bistår ett tryggt hemmaboende.

En stängning av enheter kräver en ändring av servicestyrningsprocesserna, den sektorsövergripande verksamheten och samarbetsformerna. Här kan det råda en risk för att de verksamhetsmodeller som används vid styrningen till servicen förblir oförändrade. Eftersom äldre ofta använder sig av såväl hälso- och sjukvårds- som socialvårdstjänster intar den individuella, målinriktade och rehabiliteringsfrämjande vård-/serviceplanen en mycket viktig roll i förebyggandet av att de äldre styrs till tyngre tjänster. Beträktat från ett klient- och patientsäkerhetsperspektiv är det viktigt att den verksamhetsmodell som syftar till att främja rehabilitering etableras på alla enheter som tillhandahåller tjänster för äldre för att man ska undvika att en persons funktionsförmåga hämmas till följd av orörighet.



I bruktagandet av en aktiverande verksamhetsmodell är något som välfärdsområdet i nuläget arbetar med inom ramen för ett utvecklingsprojekt.

Skicket på de fastigheter som används för serviceboende med heldygnsomsorg i välfärdsområdet är varierande. Bland annat de anstaltsliknande konstruktionerna ställer till utmaningar. I Österbotten finns det också små enheter där personaldimensioneringen är högre på grund av att även ett mindre antal klienter kräver ett tillräckligt antal anställda på varje arbetspass. I synnerhet nattskiftet kan ställa till utmaningar.

### **Konsekvensbedömning – mellersta området**

I mellersta området bedöms en förflyttning från serviceboende med heldygnsomsorg till service som vård och service i hemmet och gemenskapsboende som realistiskt, då man jämför med täckningsgraden i övriga välfärdsområden. En risk med förändringen är att antalet klienter som beviljats en boendeplats men ännu inte fått en boendeplats kommer att öka tillfälligt under tiden förändringen förverkligas. Eftersom medelboendetiden på ett serviceboende med heldygnsomsorg överstiger 2 år, bedöms förändringen inte kunna ske under en alltför kort tid. Vårdtyngden hos klienter som bor på serviceboende med heldygnsomsorg i det mellersta området (RAI-data 2024) är en aning lägre än den nationella nivån, varvid man kan anta att klientomsättningen på enheterna är långsammare. Klienterna som bor på nuvarande serviceboendeplatser måste garanteras en liknande boendeplats. Den föreslagna förändringen måste ske dynamiskt och kontrollerat för att undvika påfrestningar i vård- och servicekedjan.

### **Sektordirektör, äldre personer Vähäkangas Pia**

föreslår att styrelsen tar del av följande förslag till ändringar i det mellersta området av Österbottens välfärdsområde:

- som en del av verkställigheten av framtids- och anpassningsprogrammet minskas antalet platser för serviceboende med heldygnsomsorg med 115 stycken under åren 2025–2026, varvid en täckning på 7 % uppnås innan utgången av år 2026

- för att antalet platser ska kunna minskas med 115 stycken stängs en enhet som tillhandahåller serviceboende med heldygnsomsorg i det mellersta området och ombildas en enhet som tillhandahåller serviceboende med heldygnsomsorg till ett gemenskapsboende. Enheternas namn meddelas då samarbetsförhandlingarna är avslutade.

- användningen av köpta platser minskas med 63 stycken under åren 2025–2026

föreslår att välfärdsområdesstyrelsen innan det slutgiltiga beslutet ber om utlåtanden av kommunerna i det mellersta området och genomför en medborgarenkät om de förändringar som görs i servicenätet inom ramen för framtids- och anpassningsprogrammet 2025–2026.

### **Beslut:**

Föredraganden ändrade punkterna 2 och 3 i sitt beslutsförslag enligt följande:

- för att antalet platser ska kunna minskas med 115 stycken stängs enheten Marielund, som tillhandahåller serviceboende med heldygnsomsorg i det mellersta området och ombildas enheten Solhörnan, som tillhandahåller serviceboende med heldygnsomsorg till ett gemenskapsboende. Användningen av köpta platser minskas därutöver med 63 stycken under åren 2025–2026.

Under diskussionen gavs följande förslag:



Ledamot Mervi Rantala föreslog att ärendet kompletteras med statistik om hur antalet 80-åringar i välfärdsområdet ändras under åren 2025-2030 innan ärendet sänds ut för utlåtanden. Peter Sjökvist stödde förslaget, varefter det godkändes enhälligt av styrelsen.

Ledamot David Pettersson föreslog att antalet platser på serviceboenden inte minskar i snabbare takt än platser på gemenskapsboenden kommer till. Förslaget vann inte understöd och förföll därför.

Ledamot Hans-Erik Lindqvist föreslog därefter följande tillägg till beslutet: "Styrelsen betonar vikten av att antalet platser för gemenskapsboenden ökas så fort som möjligt för att behärskat kunna genomföra minskningen av boendeservice med heldygnsomsorg." Ledamot Peter Sjökvist stödde förslaget, varefter områdesstyrelsen godkände förslaget.

Områdesstyrelsen godkände även föredragandes korrigerade beslutsförslag.

Som en teknisk korrigerande ströks följande texter i beredningen inför kommande behandlingsskeden: "För att uppnå den nationella målnivån föreslår man att målet för täckningen av serviceboende med heldygnsomsorg på lång sikt ska vara 6 % år 2030. Den föreslagna täckningsgraden (6 %) innebär att man borde minska antalet platser med cirka 316 stycken, varvid man år 2030 skulle ha 1 537 platser för serviceboende med heldygnsomsorg." samt "För att täckningsgraden på 6 % ska uppnås år 2030 är det viktigt att fortsätta minska antalet platser år 2027."

Områdesstyrelsen konstaterade att ledamot Rainer Bystedt och ledamot Carola Lithén var jäviga i enlighet med förvaltningslagen 28 § 5 mom. Bystedt och Lithén var utstigna från sammanträdesrummet under ärendets behandling.

Distribution